

Bordjescultuur

In een mild najaarzonnetjes, rijdend door ons fraaie agrarisch-industriële buitengebied met veel wuivend maïs, viel mij opeens een nieuwe toevoeging aan het landschap op. Tegen de maïsakerranden zijn bordjes geplaatst met de tekst 'slecht zicht door hoog maïs'. Het is het soort overheidsingrijpen dat om een venijnige column vraagt.

De bordjes voegen namelijk niets toe. Dat het maïs nu hoog staat en er daardoor in de bochten slecht zicht is, kunnen we ook zonder bordjes wel waarnemen. Daar hoeft de overheid ons dan ook niet voor te waarschuwen. Als straks het maïs weer weg is, blijven alleen de bordjes over om het zicht in de bochten ook gedurende de rest van het jaar te verminderen. Mijn echtgenote suggereerde dat deze nieuwe bordjes misschien met de nog steeds toenemende angst voor aansprakelijkheid te maken hebben. Hetgeen niet onwaarschijnlijk lijkt, maar dan 's winters juist wel weer een extra aansprakelijkheidsrisico betekent. Wie wat scherper op bordjesgebruik in Nederland let, kan een opvallende parallel zien. Wij grossieren in gebods- verbodsbordjes, maar nemen eigenlijk nooit de moeite de ratio van het gebod of verbod uit te leggen.

Een mooi voorbeeld van een gebodsbordje is het vaak voorkomende 'op last van de brandweer (moet deze deur gesloten blijven, mag u hier niet parkeren)'. Dit beroep op een externe autoriteit lijkt vooral een uiting van onvermogen om uit te leggen waarom dit nu precies moet gebeuren.

In de trein zie je het bekende verbodsbordje 'misbruik wordt gestraft' bij de noodrem. Waarom wordt niet uitgelegd wanneer je nu precies wel aan die uitnodigende noodrem mag of zelfs moet trekken? Een kleine rondgang onder erkende spoorexperts over nut en noodzaak van de noodrem leverde overigens vooral antwoorden op in de trant van 'ja, het staat nu eenmaal in de regelgeving'.

Er bestaat ook nog een categorie van symbolische bordjes. Margrethe Kobes, de eerste promovendus van Crisislab, heeft in haar proefschrift over (simulatietechnieken voor onderzoek naar) vluchten bij brand laten zien dat het bekende nooduitgangbordje met het groene mannetjes (in vaktermen het 'nooduitje' genaamd) door de meeste mensen wordt genegeerd, zelfs al komen deze mensen langs de nooduitgang op weg naar de ingang die ze kennen. Dit soort bordjes verschaft echter een beleidsillusie van

(brand)veiligheid, omdat we dan geen rekening hoeven te houden met het echte gedrag van mensen bij brand.

De beschreven bordjescultuur is misschien te verklaren uit de christelijke grondslag van onze maatschappij, die immers de tien ge- en verboden als een basis kent. Ook in dit geval is niet de moeite genomen om er een uitleg voor te geven en wordt er een nogal zwaar beroep

gedaan op een Externe Autoriteit. Dat deze cultuur in dit verlichte tijdsgewricht nog steeds persisteert is echter opvallend want uit wetenschappelijk onderzoek is al lang bekend dat voorlichting de meest effectieve wijze van sturing (geboden) en toezicht (verboden) is. Slechts de 1% procent echte regelbrekers (die vuurwerk opslaan of cafés drijven) is niet gevoelig voor rationele voorlichting, maar ja die zijn ook niet gevoelig voor bordjes.

Deze column is daarmee een oproep om alle overbodige gebods- en verbodsbordjes af te schaffen en daar waar we als overheid iets willen van de burger dat gewoon te vragen met een passende uitleg erbij. Misschien dat een dergelijk goed voorbeeld meer bijdraagt aan een minder verhardende maatschappij dan oproepen tot een publiek debat door diezelfde overheid.

Auteur >> Ira Helsloot, Crisislab

